

FIRAT'IN SAKLI CENNETİ AĞIN

Tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan Ağın, M.Ö. XIV- XVI yüzyıllarda yöreye yerleşen Hurrilere uzanan kadim bir geçmişe sahiptir. Ağın, yörede hâkimiyet kuran çeşitli kavimlerin yapılarının ve höyüklerinin yer aldığı Fırat'ın saklı bir cennetidir.

Fatih CIDIROĞLU
Kaymakam

Doğu'nun incisi olan Elazığ'ın Ağın ilçesi, adeta Ege'nin şirin balıkçı kasabalarını andırıyor. Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümünde; doğusunda Keban Barajının doğduğu Elazığ'ın Keban ilçesi, batıda Malatya'nın Arapgir ilçesi, kuzeyde Erzincan'ın Kemaliye ilçelerinin kesişim noktasındadır. Şehrin içinden 125 km. uzunluğunda Türkiye'nin 2. büyük yapay gölü olan Keban Baraj Gölü geçmektedir.

Ağın isminin nereden geldiği ile ilgili birçok rivayet olsa da bunların

en güçlüsü; ilçenin toprak yapısının kireçli beyaz renkli olmasıdır. Zaten Ağınlılara "Ak Toprakların İnsanları" denmesinin nedeni de buradan gelmektedir. Ağın'ı farklı yönleriyle inceleme-araştırma konusu yapan; sahip olduğu tarihi zenginliği, kültürel birikimi, sosyoekonomik yapısı, coğrafi ve doğal zenginlikleridir.

Ağın'ın ülkemizin önemli coğrafyası içerisinde yer aldığı stratejik konumu, tarihsel geçmişi ve zengin kültürel değerleriyle, ulusal ve küresel kültüre değerli katkılar yapabileceği

gerçeğinden hareketle, tarihsel ve kültürel birikiminin ortaya çıkarılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılmasına yönelik çalışmalar mutlaka yapılmalıdır.

Tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan Ağın, M.Ö. XIV- XVI yüzyıllarda yöreye yerleşen Hurrilere uzanan kadim bir geçmişe sahiptir. Ağın, yörede hâkimiyet kuran çeşitli kavimlerin yapılarının ve höyüklerinin yer aldığı Fırat'ın saklı bir cennetidir. Bu saklı cennette yer alan kültür varlıklardan bazıla-

rı; "Ağın Nekropolü, Hastek Kalesi, Kaya Sığınağı, Roma devrinden kalma Kaya Mezarlarıdır."

Romalılar burada kale karakolları kurarak bölgeyi denetimleri altında tutmuşlardır.

Malazgirt Savaşı'ndan sonra, Yavuz Sultan Selim'in 1514 yılındaki doğu seferine kadar çeşitli Türk-İslam devletlerinin himayesinde olan Ağın, bu tarihten itibaren Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu dönemlerde Arapgir ve Kemaliye'ye bağlı bucak olan Ağın, Cumhuriyetle birlikte Elazığ'ın Keban ilçesine bağlı bir bucak olmuş ve 1954 yılında çıkarılan 6324 sayılı kanunla Elazığ'ın 7. ilçesi olmuştur.

1965 yılında yapımına başlanan Keban Barajı inşasından dolayı yapılan kurtarma kazıları sırasında, Yontma Taş Çağından Bizans Dönemi'ne varan çok sayıda eser bulunmuştur.

Bu kazılarda *Kalaycık, Hoşirıklar ve Kilise* yazısı civarlarında Roma Dönemi'nden kalma kale, hamam ve kilise kalıntıları ortaya çıkarılmıştır.

Çok önemli değerlere sahip şahsiyetleri bağrından çıkardığı *Destan Şairi Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Düşünce Adamı Fethi Gemuhluoğlu'nun yanında eğitimde önder sayılabilecek Hacıyusuf Efendi, Müderris Hüseyin Efendi ve Abdullah Lütfü* gibi tarihi şahsiyetler, tarihe şahitlik eden tarihi konaklar, evlerin bulunduğu sokaklar, tarihi camiler ve tarihi çınarlar gibi gelecek nesillere taşınması gerekli kültür unsurlarıdır.

İlçemizin köklü geçmişini günümüze taşımak, sanatsal ve kültürel değerlerini yaşatmak, sosyoekonomik potansiyelini ortaya koymak, tüm yönleriyle ilçemizin zaman içerisinde yaşadığı dönüşüm ve değişimi anlaşılır kılmak ve şimdiye kadar koruya-

bildiği kültürel değerleri bu amaçla bilgi-belgeleri kayıt altına alıp koruyarak hem araştırmacıların hem de genç nesillerin dikkatini çekebilmek ve bu tür gizli kalmış kültürel zenginliklerini özellikle kültür turizmine taşıyabilmek, geçmişini bilen bir kent dokusu yaratmak amacıyla bu yazımızda kültür ve turizm varlığından söz edebilecek açıklamalarda bulunulacaktır.

AĞIN VE TURİZM

Ağın coğrafi konumu itibarıyla turizm açısından çok önemli ve avantajlı noktadadır. Kuzeyinde; Erzincan Kemaliye, Sivas Divriği, doğusunda; Tunceli'nin Munzur Dağları gibi tarihi ve doğal güzelliklere komşu konumundadır. Ayrıca 4 tarafının üniversitelerle çevrili olması Ağın'ı kamp turizmi açısından da cazip hale getirmektedir. Yıllardır Ağın'ın azalan nüfusu, bakir kalıp değerlenmeyi

Marina

bekleyen doğal güzellikleri Ağın'ı turizme açma ve turizme kazandırma fikirlerini akla getirmiştir. Bu yönüyle turizmin olmazsa olmazlarından konaklama ve restoran yerlerinin olmasıdır. Ağın'ın yarımada şeklinde olan ve kaymakamlıkça kiralanıp badem yetiştiriciliği için kullanılan Badem Adası'na bir öğretmenevi yaptırılmış olup, ilk etapta turist ağırlama noktalarından birini oluşturmaktadır. Akabinde yine bir girişimcimizin kaymakamlığımızca da desteklenerek şu an Ağın'da Keban Baraj Gölü üzerinde planladığı tekne turları ki Elazığ'da şu ana kadar yapılmamış, turizm açısından büyük bir hamle olacaktır. Ağın Keban Baraj Gölünün gelmesiyle bir yarımada şeklini almış ve ulaşım karşıya feribotlarla sağlanırmış. Ülkemizin 6.büyük asma köprüsünün 2015 yılında ulaşım açılması ile birlikte ulaşım sorunu kalmayan ilçemizin, sivil mimaride tescilli konak ve evleri, dinsel yapıda tescilli camileri, Arkeolojik Sit alanlarında tescilli höyük ve kaya mezarları, tabiat varlıklarında tescilli çınar ağaçları, 300-400 yıllık ve hala meyve vermeye devam eden tarihi dut ağaçları, Keban Baraj Gölü çevresindeki 75 km kıyı şeridi, yeşilin su ile buluştuğu doğal güzellikleri, Badem Adasında konaklayabilecekleri öğretmenevi, marinasından yapabilecekleri tekne turları, coğrafi işaretli ve kendine has koku ve tadı ile Ağın Leblebisi ve bademi ile ülkemizin turizmde bölgenin cazibe merkezi "Fırat'ın Saklı Cenneti Ağın" bozulmamış doğa yapısı, kültürü, hapishanesi ve adliyesi olmayan nadide ilçemizin "geleceği bugünden daha güzel olacaktır diye, umut ediyoruz.

AĞINDA EĞİTİM

Ağın'ın en büyük özelliği nedir, buranın neyi meşhurdur, bu bölgede ne çok ne yetişir? Diye sorulan soruya verilebilecek en güzel yanıt: "Ağın'da ne çok okumuş insan yetişir" cevabı uygun olacaktır. Ağın'ın en büyük özelliği okuma-yazma oranının %100 oluşu ve Cumhuriyet tarihinden bu yana yetiştirdiği sayısız öğretmeni, asker-sivil bürokratu, yargı mensubu ve bilim adamına sahip oluşudur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Ağın'da faaliyet gösteren Hacı Ali Paşa Medresesi'nin ve ilim aşkıyla Ağın'dan İstanbul'a yürüyerek giden Abdullah Lütfü Efendi gibi eğitimcilerin Ağın'ın bu şöhretinin oluşmasında çok büyük payı vardır. O dönemde ancak bir nahiye statüsündeki Ağın, çevresindeki önemli yerleşim yerlerinde olmayan, bugünkü tabirle üniversite diyebileceğimiz bir medreseye sahip olması ve bu okuma geleneğini Cumhuriyetimiz döneminde de devam ettirmesi Ağın'ı bugün Elazığ'ın ve hatta Türkiye'nin en çok okuyan, kültür seviyesi en yüksek ilçelerinden biri konumuna getirmiştir.

Öğretmen Evi

Öğretmen Evi

1974 yılında Keban Baraj Gölü'nün oluşmasıyla büyük oranda verimli tarım arazilerinin sular altında kalması sonucu Ağın'daki her birey okumak zorunda kalmış ve yüksek tahsil için Ağın dışına, büyük şehirlere göç başlamıştır. İlçe kan kaybetse de baraj insanların okumaktan başka çarelerinin olmadığı gerçeği ile bugünkü okuma-yazma oranının %100 olmasını sağlamıştır.

AĞIN KONAK TİPİ EVLERİ, TARİHİ CAMİLERİ VE KİLİSE KALINTILARI

Ağın yöresinin zamana meydan okuyan tarihi evleri, genellikle iki katlıdır. Daha çok taş kullanılmakla birlikte binalarda taşın yanında kerpiçin de yer aldığı, alt katta; üzeri dam olan bir avlu, bir merak (otlaların yığıldığı yer) ve bir ahır bulunur. Aynı katta ahırdan birkaç basamakla çıkılan ve ahırla arasında bölme bulunmayan "ahır sekisi" ise kışın oturlan, ocaklı bir oda, üst katta, ahırın üzerinde, kiler olarak da kullanılan "güz odası", ayrıca bir oda ve eyvan yer alır.

Halk Tipi Evler: Bu evler genellikle iki katlı olup, kerpiç ya da dış cephe taş, iç duvarları kerpiç olan yapılarıdır.

Ekrem İspir Konağı

Üst Düzey Evler: Bu evler halk tipi evlerden oldukça farklıdır. Bu evler çok büyük olup girişlerinde avlu diye tabir edilen oldukça büyük bir alan mevcuttur. Evlerin birinci katları çok odalı olup bunlar kış odalarıdır. İçleri tahta dolaplarla süslenmiş, şömineli, sedirli yerlerdir. Tabanları ise salon dâhil özel taşlarla döşenmiştir. İlçe merkezinde bulunan; “Ekrem İspir Konağı, Soylular Konağı, Tataragaşı Konağı, Orhanlar Konağı, Hacı İbrahim Ağa Konağı ve Saraycık Köyü Konak Mezrası’nda bulunan konak” bu yapı özelliklerine en güzel örneklerdir.

Kaya Mezarları

Örtmeli Evler: Giriş kapısının hemen üzerinde dışarıya doğru uzanan bir oda yapılarak altı boş bırakılan evlerdir.

İlçemiz merkezinde bulunan tescilli tarihi camilerimiz, Miladi 1764 yılında yapılan Ulu Cami, 1907 yılında yapılan Koçan Cami, 1916 yılında yapılan Uzungil Cami ve Osmanlı döneminde yapılan Pul Köyü Camii olmak üzere 4 adet camimiz bulunmaktadır.

İlçemizde yıllarca Ermenilerle dostça aynı topraklarda yaşamışlığın şahidi olan kilise kalıntıları görülmeğe değerdir.

HASTEK KALESİ

Ağın’ın Yenipayam köyü sınırları içerisinde olup, bugünkü Keban Baraj Gölü’ne dik inen kayalıklar üzerinde alttan itibaren kat kat oyularak sığınak stilinde, dışarıya kapalı oyma mağaralardan oluşmuştur. Kalenin büyük emeklerle meydana getirilmiş olduğu, hizmet verdiği çağlarda her türlü gereksinimi karşılayacak durumda olduğu salon görünümündeki geniş kullanım yerleri, odalar, depolar ve benzeri sığınakların koridorlarla birbirine bağlanması, kayaya oyulmuş gizli merdivenler, havalandırma ve ışık alma, ya da

düşmana karşı savunma yeri olarak kullanılan mazgal delikleri ve pencerelerden anlaşılmaktadır. Mağara şeklindeki bu sığınakların tümüne bakıldığında bir kale görüntüsü oluşturduğu ve dik inen kayalıklar üzerinde yapılması ile de tamamen savunma amaçlı olduğu anlaşılmaktadır. Kalenin 1018 yıllarında Türkmen akınlarına karşı yapıldığı düşünülmektedir. Hastek Kalesi’nin, Kapadokya’daki yer altı kentleri gibi Hristiyanlığın yayılma dönemlerinde Romalılar, ya da Bizanslılar tarafından yapıldığı ileri sürülmektedir.

BADEMLİ KÖYÜ KAYA MEZARLARI

İlçemiz Bademli köyü çevresinde bulunan oyma kaya mezarlarının Roma dönemine ait olduğu, mezarlarda bulunan bazı sikke ve yazılı taşların incelenmesinden anlaşılmaktadır. Kaya mezarları 2 ya da 2,5 metrekare genişliğindedir. Stil olarak Urartu kaya mezarları ile büyük benzerlikler göstermektedir. Mezar girişleri 90x60 cm ebatında olup, tek bir oda şeklinde olan mezarların yüksekliği ise yaklaşık 1.90 metredir. Tavanların bazıları tonuzlu, bazıları ise düz görünümündedir. Mezar duvarlarına aşı boya ile çeşitli şekiller çizilmiştir.

Hastek Kalesi

Ağın Leblebisi

Bu mezarların bazılarında birbirine açılan küçük delikler mevcuttur.

COĞRAFI İŞARETLİ AĞIN LEBLEBİSİ

Ağın deyince; *İlçenin adıyla özdeşleşen Ağın leblebisi ilçede* yetişen tüylü nohuttan yapılan, Ağın ilçesi Bademli köyünden çıkarılan kum ile meşe küllü su kullanılmak suretiyle yöreye has üretim metodu sonucu elde edilen leblebi, 'yöreye has "Ağın halkı buna nohutun kumda dansı der", uygun koşullarda saklandığı takdirde uzun süre bayatlamayan leblebidir. Rengi kıvı kahve, tadı tuzlu ve görünümü mat şeklindedir. Yıllık 250-300 ton civarında üretimi yapılan Ağın leblebisi Elazığ ilinin en önemli ihraç ürünlerinden biridir.

Ağın ilçesi ve köyleri Doğu Anadolu karasal iklimin hüküm sürdüğü bir bölge olmasına rağmen Keban, Atatürk ve Karakaya Barajları nedeni ile Akdeniz ve karasal iklim arasında geçiş özelliğine sahip ılıman bir iklim özelliğine sahiptir. Bu iklim özelliği Ağın'da kireçli bir toprak yapısına neden olurken, tüylü özellik arz eden, kalın kabuklu ancak kabuk salma özelliği iyi olan nohutun yetişmesini sağlar.

Bademli köyü kumu, partikül büyüklüğü bakımından alışlagelen kumlardan çok daha küçüktür. İçeriğindeki "magnezyum kalsiyum karbonat, değerinin %93 olması ısı iletme kapasitesinin yüksek olmasını sağlamakta ve bu da diğer yerlerde üretilen leblebilerden farklı olarak Ağın'da üretilen leblebinin nohut-

Badem

larının sadece bir kez kavrulmasını yeterli kılmakta, ayrıca leblebinin gevrek olmasına ve uzun süre taze kalmasına neden olmaktadır."

AK TOPRAKLARDA BADEMCİLİK

Ağın, mart ayı itibarıyla bademlerin çiçek açmasıyla beyaz ve pembe renklerle misafirlerine adeta görsel bir şölen sunar. Bademcilik ilçede çok değil 10-15 yıllık bir maziye dayanır. Ağın Kaymakamlığınca, 360 dekar alanda 10.000 adet badem fidanı dikimi ile birlikte 2010 yılından bugüne kadar yaklaşık 3.000.000,00 TL yatırım bedeli ile yıllık 6-9 ay arasında %80 bayanlardan oluşan İş-Kur destekli 25 çalışanı ile birlikte bademcilik projeleri uygulanmaktadır. Bu proje ile ilçemizde 6 ay ile 9 ay arasında 25 kişiden oluşan ve %80 bayanlardan oluşan bir istihdam sağlanarak ailelerimizin evine ekonomik bir katkı sağlanmaktadır.

Kaymakamlıkça yapılan örnek projeler ilçemiz merkez ve köylerinde il-

giyle karşılanmış ve 2019 yılı itibarı ile 4560 dekar alanda ithal çeşit ve 1170 dekar alanda ise yerli çeşit olmak üzere toplam 5730 dekar alanda kapama badem bahçesi tesis edilmiştir.

2018 yılında 4560 dekar alanda yapılan ithal çeşit badem üretiminin 2021 yılında ise 6950 dekara ulaştırılması hedeflenmiş ve 2019 yılı için özel müteşebbislerimiz tarafından toprak hazırlıkları tamamlanmıştır.

2015 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde 296.714 dekar alanda 80.000Ton badem üretimi gerçekleştirilirken, ilçemizde 2018 yılında 5730 dekar alanda 629 ton badem üretimi gerçekleştirilmiştir. Bu üretimle Türkiye üretiminin %1,2 si ilçemizde yapılırken, 2021 yılı hedefimiz olan 6950 dekar alanla birlikte Türkiye Badem üretiminin %2,2'si ilçemizde üretilmiş olacaktır.

AĞINDA BALIK, KEREVİT

İlçemizin sahil şeridi, her metrekaresinin plaj, kamp yeri olarak kullanılmasının yanında balık avcılığı için de bulunmaz yerlerden biridir. İlçemiz sınırları içerisinde Keban Baraj Gölünden yıllık 40 ton balık avcılığı, 10 ton kerevit avcılığı yapılmaktadır. Göl üzerinde ise yıllık 730 ton alabalık üretimi yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kerevit bugün başta Fransa olmak üzere İsveç, Danimarka, Almanya, İtalya gibi birçok ülkeye ihraç edilmektedir.

Balıkçılık

Köprü

ÜLKEMİZİN 6. BÜYÜK ASMA KÖPRÜSÜ AĞIN'DA

Keban Baraj Gölü yapılmadan önce Ağın'da tarihi Karamağara Köprüsü bulunmaktaydı. Baraj sırasında köprü sular altında kalınca Ağın yarımada şeklinde bir ilçeye döndü ve feribot kullanılarak karşı yakaya geçiş sağlandı. 2001 yılında temeli atılan ve 2015 yılında yani 40 yıl sonra köprülerine kavuşan Ağın halkı, açılan 520 metre uzunluğundaki Keban Baraj Gölü üzerindeki tek asma köprü ile Türkiye'de 6. büyük asma köprüye sahip olmuştur.

CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) AĞIN

İlçemizin Cittaslow felsefesine uygun olarak, kendi değerlerine, doğasına, tarihine, gelenek ve göreneklerine, yerel ürünlerine ve

esnafına sahip çıkmak, bunları koruyarak gelecek nesillere aktarmak adına Cittaslow üyeliği için gerekli kriterlerin sağlanma çalışmalar başlatılmış olup mart ayı içerisinde başvurumuz yapılacaktır.

YAŞLILARIN HUZUR BULDUĞU İLÇE AĞIN

TÜİK'in 2018 yılı verilerine göre oransal olarak 65 yaş üstü nüfusu en yüksek ilçe sıralamasında Ağın ilçesi Türkiye genelinde ilk sırada yer aldı. Ağın yüzde 17 ile Türkiye'nin en yaşlı ilçesi oldu.

İş imkânlarının az olduğu ilçemiz, eğitim ve iş imkânı için büyük şehirlere göç etmiş vatandaşlarımızın emekli olduktan sonra Keban Baraj Gölü kıyısında huzur bulmak ve 2. baharlarını ülkemizin en temiz ha-

Meteor Çukuru

vasına sahip ilçemizde geçirmek için tercih sebebi olmasını sağlamıştır.

2009 yılından bugüne kaymakamlığı-mızca yapılan çalışmalarla Ağın çevresinde dikilen 1 milyon çam ve 250 bin badem fidanları ile yeşilin su ile buluştuğu bir ilçe konumuna gelmiştir.

Ağın bölgede cazibe merkezi olma yolunda ve ilçenin sahip olduğu 360 dekar Badem Adası ve Badem Adası'nda bulunan 40 yataklı muhteşem manzaralı öğretmenevi ile bölgenin aranılan turizm merkezlerinden biri olma yolunda emin adımlarla ilerlemeye devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- 1- Ağın Kaymakamlığı (1995) *Ağın'a Yolculuk*.
- 2- Elazığ Kültür ve Dayanışma Derneği (2015) *Ege'de Elazığ*, Ekim, 2015.

